

Radni materijal za učenike 2.6

Konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Evropska konvencija o ljudskim pravima), izmijenjena Protokolom br. 11 i Protokolima br. 1, 4, 6 (isječci)

Rim, 4. decembar 1950.

Vlade potpisnice, članice Vijeća Evrope, uzimajući u obzir Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima koju je Generalna skupština Ujedinjenih naroda proglasila 10. decembra 1948;

uzimajući u obzir da ta Deklaracija nastoji osigurati opće i djelotvorno priznanje i poštivanje u njoj proglašanih prava;

uzimajući u obzir da je cilj Vijeća Evrope postizanje većeg jedinstva njegovih članica i da je jedan od načina postizanja toga cilja očuvanje i daljnje ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda;

potvrđujući svoju duboku privrženost tim osnovnim slobodama koje su osnova pravde i mira u svijetu i koje su najbolje zaštićene istinskom političkom demokratijom s jedne strane, te zajedničkim razumijevanjem i poštovanjem ljudskih prava o kojima te slobode ovise, s druge strane;

odlučne, kao vlade evropskih država koje su vođene istinskim duhom političkih ideala i tradicije poštivanja slobode i vladavine prava, koji su njihova zajednička baština, poduzeti početne korake da bi zajednički osigurale ostvarenje određenih prava utvrđenih Univerzalnom deklaracijom;

sporazumjele su se kako slijedi:

Član 1. – Obaveza poštivanja ljudskih prava

Visoke ugovorne stranke osigurat će svakoj osobi pod svojom jurisdikcijom prava i slobode određene u odjeljku I. ove Konvencije.

ODJELJAK I. – Prava i slobode

Član 2. – Pravo na život

1. Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Niko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za krivična djela za koje je ta kazna predviđena zakonom.

2. Nije u suprotnosti s odredbama ovoga člana lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

a) pri odbrani bilo koje osobe od nezakonitog nasilja;

b) pri zakonitom hapšenju ili pri sprečavanju bijega osobe zakonito lišene slobode;

c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom.

Član 3. – Zabrana mučenja

Niko se ne smije podvrgnuti mučenju ni nečovječnom ili ponižavajućem postupanju ili kazni.

Član 4. – Zabrana ropstva i prisilnog rada

1. Niko se ne smije držati u ropstvu ili ropstvu sličnom odnosu.

2. Niko se ne smije siliti na prisilan ili obavezan rad.

3. U svrhu tumačenja ovoga člana pojam „prisilni ili obavezan rad" ne obuhvata:

a) svaki rad koji se u skladu s članom 5. ove Konvencije zahtijeva od neke osobe na redovnom izdržavanju kazne ili za vrijeme uslovnog otpusta na slobodu;

b) svaku vojnu službu ili, u zemljama gdje se dopušta odbijanje služenja vojnog roka zbog prigovora savjesti, drugu službu određenu umjesto obavezne vojne službe;

c) svaku službu koja se traži u slučaju nepogode ili nesreće koje ugrožavaju život i blagostanje zajednice;

c) svaki rad ili službu koji su dio uobičajenih građanskih obaveza.

Član 5. – Pravo na slobodu i sigurnost

1. Svako ima pravo na slobodu i na ličnu sigurnost. Niko se ne smije lišiti slobode, osim u sljedećim slučajevima i u postupku propisanom zakonom:

a) ako je zatvoren u skladu sa zakonom nakon presude nadležnog suda;

b) ako je zakonito uhapšen ili pritvoren zbog nepoštovanja zakonitog sudskog naloga radi osiguranja izvršenja neke zakonom propisane obaveze;

c) ako je zakonito uhapšen ili pritvoren radi privođenja nadležnoj sudbenoj vlasti kad postoji osnovana sumnja da je počinio krivično djelo ili kad je razumno vjerovati da je to nužno radi sprječavanja izvršenja krivičnog djela ili bijega nakon njegova počinjenja;

d) ako se radi o zakonitom zatvaranju maloljetnika radi izricanja odgojne mjere nadzora ili o njegovom zakonitom pritvoru radi privođenja nadležnoj sudbenoj vlasti;

e) ako se radi o zakonitom lišenju slobode osoba radi sprečavanja širenja zaraznih bolesti, o pritvaranju mentalno poremećenih osoba, alkoholičara, ovisnika o drogi ili skitnica;

f) ako se radi o zakonitom hapšenju ili pritvoru neke osobe kako bi je se spriječilo da neovlašteno uđe u zemlju ili osobe protiv koje je u toku postupak protjerivanja ili izručenja.

2. Svako ko je lišen slobode mora u najkraćem roku biti obaviješten, na jeziku koji razumije, o razlozima toga lišenja i o svakoj optužbi protiv sebe.

3. Svako uhapšen ili pritvoren u uslovima predviđenim stavom 1.c) ovoga člana mora se u najkraćem roku izvesti pred sudiju, ili pred drugo zakonom određeno tijelo sudske vlasti, i ima pravo u razumnom roku biti suđen ili pušten na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uslovovati davanjem jamstva da će ta osoba pristupiti suđenju.

4. Svako ko je lišen slobode hapšenjem ili pritvaranjem ima pravo pokrenuti sudski postupak u kojem će se brzo odlučiti o zakonitosti njegova pritvaranja ili o njegovu puštanju na slobodu ako je pritvaranje bilo nezakonito.

5. Svako ko je žrtva hapšenja ili pritvaranja, suprotno odredbama ovoga člana ima izvršivo pravo na odštetu.

Član 6. - Pravo na pravično suđenje

1. Radi utvrđivanja svojih prava i obaveza građanske prirode ili u slučaju podizanja optužnice za krivično djelo protiv njega svako ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva informisanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njenog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuslovno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.

2. Svako optužen za krivično djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.

3. Svako optužen za krivično djelo ima najmanje sljedeća prava:

a) da u najkraćem roku bude obaviješten, potanko i na jeziku koji razumije, o prirodi i razlozima optužbe koja se podiže protiv njega;

b) da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu svoje odbrane;

c) da se brani sam ili uz branioca po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava platiti branioca, ima pravo na besplatnog branioca, kad to nalažu interesi pravde,

d) da ispituje ili da ispitati svjedoke optužbe i da se osigura prisustvo i ispitivanje svjedoka odbrane pod istim uslovima kao i svjedoka optužbe;

e) besplatnu pomoć prevodioca ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu.

Član 7. – Nema kazne bez zakona

1. Niko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koje, u času počinjenja, po unutarnjem ili po međunarodnom pravu nije bilo predviđeno kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je krivično djelo počinjeno.

2. Ovaj član ne priječi suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda.

Član 8. – Pravo na poštivanje privatnog i porodičnog života

1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili ekonomske dobrobiti zemlje, te radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Član 9. Sloboda mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti

1. Svako ima pravo na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti; to pravo uključuje slobodu da se promijeni vjeroispovijest ili uvjerenje i slobodu da pojedinačno ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, iskazuje svoju vjeroispovijest ili uvjerenje bogoslužjem, podučavanjem, praktičnim vršenjem i obredima.

2. Sloboda iskazivanja vjeroispovijesti ili uvjerenja podvrgnut će se samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa javnog reda i mira, zaštite javnog reda, zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

Član 10. – Sloboda izražavanja

1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. To pravo obuhvaća slobodu mišljenja i slobodu primanja i širenja informacija i ideja bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da podvrgnu režimu dozvola ustanove koje obavljaju djelatnost radija ili televizije te kinematografsku djelatnost.

2. Kako ostvarivanje tih sloboda obuhvata dužnosti i odgovornosti, ono može biti podvrgnuto formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom, koji su u demokratskom društvu nužni radi interesa državne sigurnosti, teritorijalne cjelovitosti ili javnog reda i mira, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih, radi sprečavanja odavanja povjerljivih informacija ili radi očuvanja autoriteta i nepristranosti sudske vlasti.

Član 11. – Sloboda okupljanja i udruživanja

1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i slobodu udruživanja s drugima, uključujući i pravo na osnivanje sindikata ili pristupanje istim radi zaštite svojih interesa.

2. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja ostvarivanju tih prava, osim onih koja su propisana zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, radi sprečavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih. Ovaj član ne zabranjuje da se nameću zakonska ograničenja u ostvarivanju tih prava pripadnicima oružanih snaga, policije ili državne uprave.

Član 12. – Pravo na brak

Muškarci i žene u dobi za sklapanje braka imaju pravo stupiti u brak i osnovati porodicu, u skladu s domaćim zakonima koji uređuju ostvarenje tog prava.

Član 13. – Pravo na djelotvoran pravni lijek

Svako čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.

Član 14. – Zabrana diskriminacije

Uživanje prava i sloboda koje su priznate u ovoj Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno porijeklo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

Protokol br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Pariz, 20. mart 1952.

Član 1. – Zaštita vlasništva

Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svoga vlasništva. Niko se ne smije lišiti svoga vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uslove predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne umanjuju pravo države da primijeni zakone koje smatra potrebnima da bi uredila upotrebu vlasništva u skladu s općim interesom ili za osiguranje plaćanja poreza ili drugih doprinosa ili kazni.

Član 2. – Pravo na obrazovanje

Nikome neće biti uskraćeno pravo na obrazovanje. U obavljanju svojih funkcija povezanih s odgojem i podučavanjem država će poštovati pravo roditelja da osiguraju odgoj i obrazovanje u skladu sa svojim vjerskim i filozofskim uvjerenjima.

Član 3. – Pravo na slobodne izbore

Visoke ugovorne stranke obavezuju se da će u razumnim vremenskim periodima provoditi slobodne izbore tajnim glasanjem, u uslovima koji osiguravaju slobodno izražavanje mišljenja naroda pri izboru zakonodavnih tijela.

Protokol br. 4 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Strasbourg, 16. septembra 1963.

Član 2. – Sloboda kretanja

1. Svako ko se zakonito nalazi na području neke države ima pravo na slobodu kretanja i slobodni izbor svojeg boravišta na tom području.
2. Svako je slobodan napustiti bilo koju zemlju, uključujući i svoju vlastitu.
3. Ne mogu se postavljati nikakva ograničenja u smislu ostvarivanja tih prava, osim ona koja su u skladu sa zakonom i koja su u demokratskom društvu nužna radi interesa državne sigurnosti ili javnog reda i mira, za održavanje javnog poretka, radi sprečavanja zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.
4. Prava utvrđena u stavu 1. mogu također biti podvrgnuta, u određenim dijelovima područja, ograničenjima utvrđenima u skladu sa zakonom i koja su opravdana zaštitom javnog interesa u demokratskom društvu.

Član 3. – Zabrana protjerivanja vlastitih državljana

1. Niko ne smije biti protjeran, upotrebom bilo pojedinačnih bilo kolektivnih mjera, s područja države čiji je državljanin.
2. Niko ne smije biti lišen prava da uđe na područje države čiji je državljanin.

Član 4. – Zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca

Kolektivno protjerivanje stranaca je zabranjeno.

Protokol br. 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Strasbourg, 28. april 1983.

Član 1. – Ukidanje smrtne kazne

Smrtna kazna se ukida. Niko ne smije biti osuđen na takvu kaznu niti pogubljen.

Izvor: www.echr.coe.int/echr/Homepage_EN

To je stranica Evropskoga suda za ljudska prava. Prevodi Evropske konvencije o ljudskim pravima na jezike država članica dostupne su u PDF formatu.